

Crna Gora
VLADA CRNE GORE

Uvodno izlaganje

73. zasjedanja Komiteta za borbu protiv torture i drugih oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja na kojoj će se razmatrati Treći periodični izvještaj Crne Gore

Poštovani predsjedavajući,

Poštovani članovi Komiteta za borbu protiv torture i drugih oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja,

U skladu sa paragrafom 29 zaključnih zapažanja Komiteta za borbu protiv torture o drugom periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije za borbu protiv torture i drugih oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja (CAT/C/MNE/CO/2), država Crna Gora je obavezna da dostavi Treći periodični izvještaj. Imajući u vidu da je Crna Gora prihvatila pojednostavljenu proceduru izvještavanja Komitet za borbu protiv torture je dostavio listu pitanja, a odgovori na dostavljenu listu pitanja predstavlja treći periodični izvještaj Crne Gore u skladu sa članom 19 Konvencije. Prilikom odgovora uzeti su u obzir komentari Komiteta za borbu protiv torture u vezi sa informacijama dostavljenim od strane Crne Gore u julu 2015. godine o primjeni pojedinih preporuka sadržanih u zaključnim ocjenama Komiteta o drugom periodičnom izvještaju Crne Gore, kao i Opšti komentar broj 4 (2017) godine o implementaciji člana 3 Konvencije u kontekstu člana 22 čime se zamjenjuje Opšti komentar br. 1 koji je usvojen 1997. godine. U pripremi Trećeg periodičnog izvještaja CAT učestvovali su: Ministarstvo pravde, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo unutrašnjih poslova (Uprava policije i Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima), Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo vanjskih poslova, Vrhovni sud Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, Policijska akademija, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu. Treći periodični izvještaj Vlada Crne Gore je usvojila svojim zaključakom broj 07-2696 od 24.05.2018. godine, a isti je trebao biti razmatran na 69. zasjedanju Komiteta Ujedinjenih nacija za borbu protiv torture i drugih oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja koje je bilo zakazano za 22-23. aprila 2020. godine, međutim 69. zasjedanje nije održano zbog COVID-19 situacije u svijetu.

Imajući u vidu protek vremena između 69. zasjedanja i 73. zasjedanja, želio bih da u svom uvodnom izlaganju posebno apostrofiram postignuti napredak u periodu od 2018. do 2022. godine u oblastima koje su u fokusu zaštite Konvencijom protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka („Sl. List SFRJ“ – Međunarodni ugovori, broj 9/91) i Dodatnog protokola uz Konvenciju („Sl. list CG - Međunarodni ugovori“, broj 9/08).

Naime, želim istaći da je Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore usklađen sa preporukom UN-a o Opštem periodičnom pregledu o zastarjelosti torture i zlostavljanja iz

2018 godine. Naime propisano je da krivična djela mučenja ne zastarijevaju od krivičnog gonjenja i izvršenja kazne. Takođe uvedeno je obavezno izricanje mjere bezbednosti zabrane vršenja poziva, delatnosti i dužnosti službenim licima kažnjenim za umišljajna krivična djela mučenja, ali spriječena mogućnost izricanja mjera upozorenja za umišljajna krivična djela mučenja službenim licima kažnjenim za umišljajna krivična djela mučenja. Želio bih da ukažem da je članom 9 Ustava Crne Gore propisano da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava su sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, da imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i da se neposredno primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva, tako da pravosudni organi u ovim postupcima primat daju Konvenciji protiv torture, i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka. U toku je rad na izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, kojim se će žrtve mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kaznjavanja prepoznati kao privilegovani korisnici prava na besplatnu pravnu pomoć.

Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore koji je usvojen 30. decembra 2021. godine propisane su strožije kazne za krivična djela nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici. Trenutno smo u procesu uspostavljanja tijela koje će voditi posebnu brigu o osobama koje su bile žrtve porodičnog nasilja. O ovoj temi je više puta govoreno i na odborima Skupštine Crne Gore, a takođe je i Vlada Crne Gore apelovala na tužilaštvo, kao i na ostale institucije da učine sve kako bi borba protiv porodičnog nasilja bila što efikasnija.

Pravo na besplatnu pravnu pomoć u skladu sa Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći može ostvariti: crnogorski državljanin; lice bez državljanstva (apatrid) koje zakonito boravi u Crnoj Gori i lice koje traži azil u Crnoj Gori; stranac sa stalnim nastanjenjem, odnosno stalnim boravkom ili odobrenim privremenim boravkom i drugo lice koje zakonito boravi u Crnoj Gori; drugo lice u skladu sa potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima. Vlada Crne Gore je na sjednici od 10.03.2022. godine usvojila Odluku o odobravanju privremene zaštite licima iz Ukrajine u trajanju od jedne godine državljanima Ukrajine, licima bez državljanstva kojima je posljednje boravište bilo u Ukrajini i licima kojima je Ukrajina odobrila međunarodnu zaštitu, a koja se ne mogu vratiti u Ukrajinu koju su bili prisiljeni da napuste zbog oružanih sukoba, odnosno u zemlju porijekla, a u cilju nadzora nad sprovođenjem ove odluke Vlada Crne Gore će obrazovati Koordinaciono tijelo.

Nadalje, na osnovu izmjena Zakonika o krivičnom postupku će se stvoriti zakonski preduslovi da dokazi izvedeni pred međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju moći da se izvode kao dokazi i pred domaćim sudovima na koji način ćemo unaprijediti saradnju sa rezidualnim mehanizmom u Hagu, ali i omogućiti pokretanje postupka kao i donošenje osuđujućih presuda za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije.

Crna Gora poklanja posebnu pažnju rješavanju pitanja nestalih lica u oružanim sukobima, kao humanitarnom pitanju od neprocjenjivog značaja za porodice nestalih lica, ali i u političkom smislu kao značajnom indikatoru stvarne demokratizacije društva i države i njene spremnosti da se suoči sa posljedicama kršenja ljudskih prava izazvanih oružanim sukobima. Poštujući međunarodna i regionalna nastojanja da se riješe pitanja nestalih lica obrazovana je Komisija za nestala lica Vlade Crne Gore sa mandatom za rješavanje problematike nestalih lica u oružanim sukobima na prostoru bivše Jugoslavije. Zadatak Komisije je da prati, proučava i utvrđuje predloge za rješavanje pitanja nestalih lica sa teritorije Crne Gore u oružanim sukobima na prostoru bivše Jugoslavije, izvršavanje obaveza koje proizilaze iz međunarodnih ugovora i sporazuma koji se odnose na rješavanje pitanja nestalih lica, koordinacija rada nadležnih organa i organizacija u postupku traženja nestalih lica, ekshumacija i identifikacija posmrtnih ostataka, ostvarivanje saradnje sa nadležnim organima, porodicama i udruženjima nestalih lica radi rješavanja statusnih i humanitarnih pitanja njihovih porodica. Komisija je u saradnji sa komisijama i drugim asocijacijama zemalja iz regiona, koje se bave ovom problematikom, u proteklom periodu riješila i izvršila primopredaju posmrtnih ostataka za 33 lica koji su u trenutku nestanka bili državljani Crne Gore, ili su tražitelji, u vrijeme kad su prijavili njihov nestanak, bili građani Crne Gore.

Svi napadi na novinare i medijske kuće su tokom 2021. godine sa aspekta policije rasvijetljeni, međutim i dalje postoji problem u odnosu na nekoliko starih slučajeva za koje Vlada Crne Gore ulaže dodatne napore i izražava spremnost da sve što je do nje to i uradi. Želim da podsjetim da je Vlada Crne Gore, krajem decembra 2013. godine, donijela odluku o formiranju Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama starih i nedavnih slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima i ubistvo novinara. Komisija je utvrdila spisak prioriternih istraga kojima će se tokom mandata baviti. Formirani su i Radni timovi u cilju rasvijetljavanja događaja koji se smatraju posebno složenim i kod kojih su iskazani rezultati u dosadašnjem radu. Na osnovu člana 12 stav 3 Uredbe o Vladi Crne Gore ("Službeni list CG", br. 80/08, 14/17 i 28/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 22. aprila 2021. godine, donijela je Odluku o obrazovanju nove Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistva novinara i napada na imovinu medija. Novu Komisiju, pored predstavnika medija i medijskih asocijacija, čine i predstavnici MUP-a, Uprave policije, ANB-a i Tužilaštva.

U toku su i izrada Medijske strategije, kao i medijskog zakonodavnog okvira. Takođe, urađena je i izmjena i dopuna Krivičnog zakonika Crne Gore, a sve sa ciljem kako bi se omogućila jača krivičnopravna zaštita sloboda medija i sloboda izražavanja kao vrijednosti koje zuzimaju visoko mjesto na skali vrijednosti u svakom demokratskom društvu.

U cilju smanjenja prenatrpanosti u zatvorima i poboljšanja uslova boravka lica lišenih slobode, Strategijom izvršenja krivičnih sankcija (2017-2021) i Akcionim planom za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija za period 2017-2021. godina planirana je izgradnja 4 nova objekta: Specijalna zdravstvena ustanova, Multifunkcionalni objekat, Prijavnica i Otvoreno odjeljenje, kao i izgradnja Zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u opštini Mojkovac. Dana 2. decembra 2019. godine stupio je na snagu Finansijski sporazum za IPA 2018 između Evropske komisije i Crne Gore, kojim je za Projekat „EU za poboljšanje pristupa pravdi i temeljna prava“ opredijeljeno 13.516.733 €, u okviru kojeg će se u izosu od 4.378.311,00 € finansirati gradnja ova četiri objekta. Završena je revizija glavnog projekta za 4 objekta i to Specijalne zdravstvene ustanove, Multifunkcionalnog objekata, Otvoreno odjeljenje i Prijavnica. Očekivani početak izgradnje ova četi objekta je decembar 2022, a očekivano trajanje radova je 24 mjeseca.

Kada je u pitanju izgradnja zatvora za sjevernu regiju, projektna prijava Ministarstva pravde je usvojena i dobijena su bespovratna sredstava od 100% u okviru Zapadnobalkanskog investicijskog okvira (WBIF), u novčanom iznosu od 1.200.000 € TA grant, u okviru kojeg je urađena tehnička dokumentacija za izgradnju zatvora smještajnih kapaciteta za 200 lica lišenih slobode i 120 zaposlenih. Odlukom o zaduživanju Crne Gore za 2021. godinu je predviđeno da se Država Crna Gora zadužuje kod Banke za razvoj Savjeta Evrope (CEB), za potrebe Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za izgradnju kapitalnog objekta - Zatvor u Mojkovcu, u iznosu do 15.000.000,00 eura. Takođe, u izvještajnom periodu Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava je data saglasnost na idejno arhitektonsko rješenje. Prezentacija glavnog projekta održana je dana 10.11.2021. godine.

U kontekstu poboljšanja uslova boravka lica lišenih slobode, 2020. godine je stavljeno u funkciji i Odjeljenje za maloljetnike. Ovaj objekat je ukupne površine 170m², a pored smještajnih kapaciteta snabdjeven je i opremom za kulturne, sportske i obrazovne aktivnosti. Novi maloljetnički zatvor ispunjava sve međunarodne standarde o smještaju maloljetnih delinkvenata.

Ono što želim da istaknemo jeste i da Crna Gora ima jedan od najsavremenijih zakonodavnih okvira za zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica i jedina je država bivše Jugoslavije u kojoj nije bilo etničkih i drugih nacionalnih sukoba. I pored toga i dalje postoji određenih problema prilikom ostvarivanja prava Roma, a tu prije svega mislimo na zaštitu i ostvarivanje socijalnih i ekonomskih prava kao izvornih prava. U septembru 2021. godine Vlada Crne Gore je donijela „Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021 - 2025“ i usvojila Akcioni plan za sprovođenje Strategije za 2021. godinu. Ključni cilj Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025 je poboljšanje socio-ekonomskog i pravnog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori, kroz izgradnju

inkluzivnog i otvorenog društva zasnovanog na borbi i eliminisanju svih oblika diskriminacije, anticiganizma i siromaštva. Strategija je usklađena i sa EU Roma strateškim okvirom za jednakost, inkluziju i učešće za 2020-2030 i sa ciljevima iz Deklaracije partnera zapadnog Balkana o integracija Roma/Romkinja u sklopu procesa proširenja Evropske unije. Ovim strateškim dokumentom Vlada Crne Gore se obavezala i da će se budućom izmjenom izbornog zakonodavstva omogućiti niži izborni prag za potencijalne romske i egipćanske političke partije, na koji način će Romi i Egipćani biti zastupljeni u Skupštini Crne Gore, a sve u cilju povećanja nivoa autentičnog političkog predstavljanja romske i egipćanske zajednice.

Kada je riječ o vjerskim i religijskim tenzijama nesporno je da su one svoj vrhunac imale prilikom ustoličenja mitropolita Crnogorsko-primorskog srpske pravoslavne crkve na Cetinju, međutim taj incident je na kraju protekao bez većih posljedica. Po našem mišljenju, tokom dešavanja na Cetinju, policija je reagovala profesionalno. Ovo pitanje je bilo posebno osjetljivo ne samo sa političkog aspekta, već i sa aspekta uživanja prava sa jedne strane crkvenih velikodostojnika i vjernika na slobodu vjeroispovjesti a sa druge strane na slobodu okupljanja svih onih građana koji su se protivili tom činu. Ipak nakon reakcije policije, kao i završenog čina ustoličenja nijesmo svjedočili sličnim međuvjerskim tenzijama u Crnoj Gori.

Novim Zakonom o zabrani diskriminacije, čija izrada je u toku, Crna Gora nastavlja sa izmjenama i usklađivanjima zakonskih i podzakonskih akata sa Zakonom o životnom partnerstvu lica istog pola koji je Skupština Crne Gore usvojila 1. jula 2020. godine. Od početka primjene Zakona o životnom partnerstvu osoba istoga pola do danas sklopljeno je 8 životnih partnerstava u Crnoj Gori, po čemu smo jedina država u ovom dijelu Evrope a koja nije članica Evropske unije.

Ministar unutrašnjih poslova je formirao Koordinaciono tijelo za praćenje Protokola o postupanju organa, ustanova i organizacija sa djecom uključenom u život i rad na ulici, a Ministarstvo unutrašnjih poslova je koordiniralo postupkom revidiranja teksta Protokola. Ovaj Protokol pruža smjernice za djelovanje svim akterima koji se bave djecom, ali i porodicom kako bi zajedničkim djelovanjem mogli da preduzimaju radnje i mjere na zaštiti djeteta uključene u život i rad na ulici, u skladu sa garantovanim pravima djeteta.